

Pacsuta István

Eszterházy Károly Egyetem GTK Szociálpedagógia Tanszék
pacsuta.istvan@uni-eszterhazy.hu

Dr Hadnagy József

Eszterházy Károly Egyetem GTK Szociálpedagógia Tanszék
hadnagy.jozsef@uni-eszterhazy.hu

AZ ÉRTÉKVÁLASZTÁS ÉS A KÖZÖSSÉGI OLDALAK FELHASZNÁLÁSÁNAK KAPCSOLATA

Bevezető

Jelen írásunkban egy nagyobb hangvételű munka néhány eredményét mutatjuk be. 2016 őszen egy nagyobb, több módszeren alapuló kutatás részét képezte kérdőíves vizsgálatunk. Eger város ifjúságának különböző szempontok szerinti felmérését végeztük el, azzal a céllal, hogy a kidolgozás alatt álló Ifjúsági Konceptióhoz szolgáltatassunk az ifjúság helyzetére, problémáira, terveire vonatkozó eredményeket.

A kérdőíves vizsgálat létszáma: 493 fő. A kutatás tervezésekor 500 fős mintát határoztunk meg, olyan módon, hogy a nemi összetétel és lakóhely (azaz egeri, kollégista vagy bejárós) szempontjából kiegyenlített legyen a mintánk. A klasszikusnak mondható nemi összetétel mellett fontos magyarázó változónak, csoportképző tényezőnek tekintettük, hogy a fiatalok Egerben laknak, vagy valamilyen ingázó kapcsolatban vannak a várossal. A minta elemszámának meghatározásakor figyelembe vettük, hogy viszonylag sok információval rendelkezünk az alapsokaságról másrészt az alapsokaság magas mértékű homogenitását¹. (Héra–Ligeti, 2005 és Falus, 1996) A kitöltött 500 kérdőív adattisztítása után hét darab olyan mértékben bizonyult hiányosnak, hogy azokat nem vontuk be az elemzésbe.

A kutatás mérőeszközéül szolgáló kérdőív kérdéseit több, nagyobb kérdéscsoportra oszthatjuk. A szocio-demográfiai adatok (Pl.: nem, kor, szülők iskolai végzettsége, lakóhely, képzéstípus, anyagi helyzet megítélése) után a fiatalok szabadidővel kapcsolatos szokásait próbáltuk felderíteni. A mennyiségi, azaz mennyi szabadidővel rendelkeznek – változók után azt vizsgáltuk, hogy a rendelkezésükre álló időt mivel töltik és annak eltöltésében ki befolyásolja őket leginkább.

A következő nagyobb dimenzió a jövővel kapcsolatos elképzeléseket volt hivatott felderíteni. Általában a világról alkotott kép, a tervezett iskolai végzettség, hol képzelik el jövőjüket, terveznek-e külföldi munkavállalást/tanulmányokat. A kérdések között megtalálható a fiatalok értékrendjét vizsgáló kérdéssor is.

Ha lehetőség nyílt rá, a változó jellemzői megengedték, igyekeztünk attitűdskála formájában feltenni a kérdéseket. Tettük ezt abból a megfontolásból, hogy tapasztalataink szerint így nagyobb mennyiségű adat gyűjthető össze rövidebb idő alatt. (Figyelembe kellett vennünk, hogy a kitöltés gyakran tanórai keretek között történt, így a rendelkezésre álló idő véges.) Továbbá ebben a formában feltett kérdések esetén kevesebb hiányzó válasszal kell számolnunk. Más esetekben feleletválasztással, konkrét adatok bekérésével éltünk.

¹ Falus Iván középiskolásokra vonatkozó kutatások esetén az alapsokaság 5-6%-át tartja szükségesnek bevonni a kutatásba (Falus, 1996).

A minta bemutatása

Életkort tekintve a legfiatalabb válaszadónk 14 éves a legidősebb 25. Átlagosan 16 és fél éves a mintánk, a leggyakrabban előforduló, tipikusnak nevezhető válaszadó szintén 16 éves. Nem meglepő ez az eredmény, hiszen a lekérdezés jelentős része középiskolákban történt, azaz az elsődleges célcsoportunkat a középiskolai tanulmányaikat folytató diákok jelentették.

Nemi hovatartozást vizsgálva lényegében kiegyenlítettek az arányok. Mivel a nemi hovatartozás esetén nem törekedtünk reprezentativitásra ezek az adatok kedvezőnek tekinthetők, különösebb korrekciót nem igényeltek.

Iskolai végzettség szempontjából az apák esetén maximum 8 általános iskolai osztállyal 19 válaszadó rendelkezik. A leggyakrabban, hogy érettségivel rendelkeznek az apák (144 fő, 33,7%), a mintának majd negyedének (106 fő) édesapja végzett valamilyen felsőfokú intézményben.

Az édesanyák esetén a „szélsőségek” irányába mozdulnak el az adatok. Azaz a 8 általános végzettségűek száma 26-ra emelkedik (6%), a felsőfokú végzettségűek pedig 160 főre (majd 38%). Mivel az érettségizett anyák száma hasonló az érettségizett apákéhoz, sejthető, hogy a „szakmunkásképző vagy valamilyen szakmai végzettség érettségi nélkül” kategória az anyáknál jóval elmarad az apákétól.

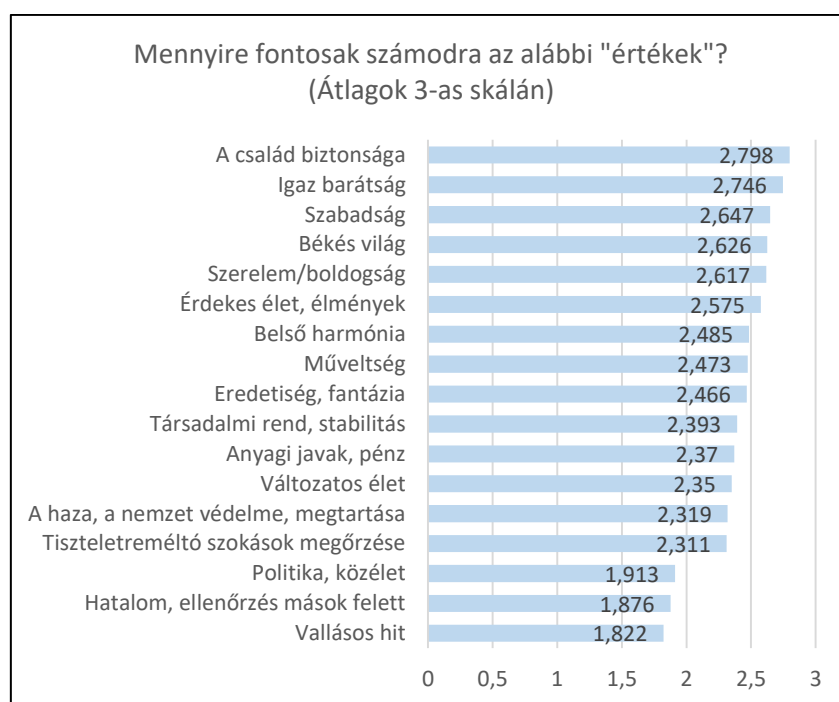
Az összes kitöltő közül 140-en (31%) egri lakosok, a napi bejárók viszonylag magas arányt képviselnek 172 fő, (39%) míg a kollégisták 109-en vannak – közel a minta negyedét alkotják. 13 fő albérletben vagy rokonoknál lakik. (Kilenc fő nem válaszolt erre a kérdésre.) A tapasztalt arányok jónak mondhatók, a későbbi összehasonlítások szempontjából kedvezőek.

Mintánk nagyobb részét szakközépiskolai és gimnáziumi tanulók adják (180 és 173 fő) – az életkori adatok alapján ez nem meglepő. Érettségi utáni szakképzésből 42 fő, szakiskolai képzésből 23 fő válaszolt. Felsőfokú tanulmányokat 17-en folytatnak.

Az anyagi jólétre vonatkozó kérdés kapcsán a szokásos „titkolózással” találoztunk. Igen magas a válaszolni nem kívánó diákok/válaszadók száma. A válaszadók saját bevallása szerint 140-en családjukban 90 ezer forint fölötti fejenkénti jövedelemmel rendelkeznek. 27-en viszont 40 000 Ft alatti összegből gazdálkodhatnak fejenként, havonta.

Arra is megkértük a válaszadókat, hogy a környezetükhöz képest érzett szubjektív jólétüket ítélik meg egy 5-ös skálán. Az előző kérdéssel ellentétben már csak 9 hiányzó választ találtunk. Ez alapján közepesnél jobb eredmény született, azaz 3,6-es átlagot regisztrálhattunk. A leggyakrabban előforduló érték az átlagosnál jobb 4-es.

A fiatalok értékválasztása

1. ábra. Az értékek sorrendje

A magyarországi értékvizsgálatok során már megszokhattuk, hogy a család, a családdal kapcsolatos értékek első helyen szerepelnek. Az igazán érdekes eredmények ez után következnek. Igaz barátság, Szabadság, Szerelm/boldogság, Érdekes élet, Élmények az első „blokk” értékei, mind 2,5 fölötti átlagokat értek el. Kiolvasható a kortárs kapcsolatok fontossága, és az élménykeresés. A békés világ szintén az élmezőnybe került, viszont a közelmúlt eseményei/hírei mindig jelentős hatással vannak erre az itemre. A médian keresztül tapasztalható érzékenység, fokozott figyelem a bevándorlással, Szíriával, terrorizmussal kapcsolatban egyfajta „morális pánikot” generál és emeli ennek az itemnek az értékét. A középmezőny leginkább az önmegvalósításra, biztonságra vonatkozó értékeket tartalmazza. Belső harmónia, Műveltség, Eredetiség, fantázia, Változatos élet – mind az egyén belső életére vonatkoztatható, a fiatalok individualizálódására enged következtetni (bővebben: (Pacsuta, 2014). Ezek mellé a Társadalmi rend, Anyagi javak, a Haza, Nemzet védelme, Tiszteletre méltó szokások megőrzése – melyek a stabilitást, és az önmegvalósítás feltételeit jelentik. A politikától való elfordulás és a szekularizáció jelensége szinte már társadalmi közhely. A fiatalok a hatalom mellett ezeket az értékeket sem tekintik fontosnak. Összességében a fiatalok értékválasztása hűen tükrözi életkori sajátosságait.

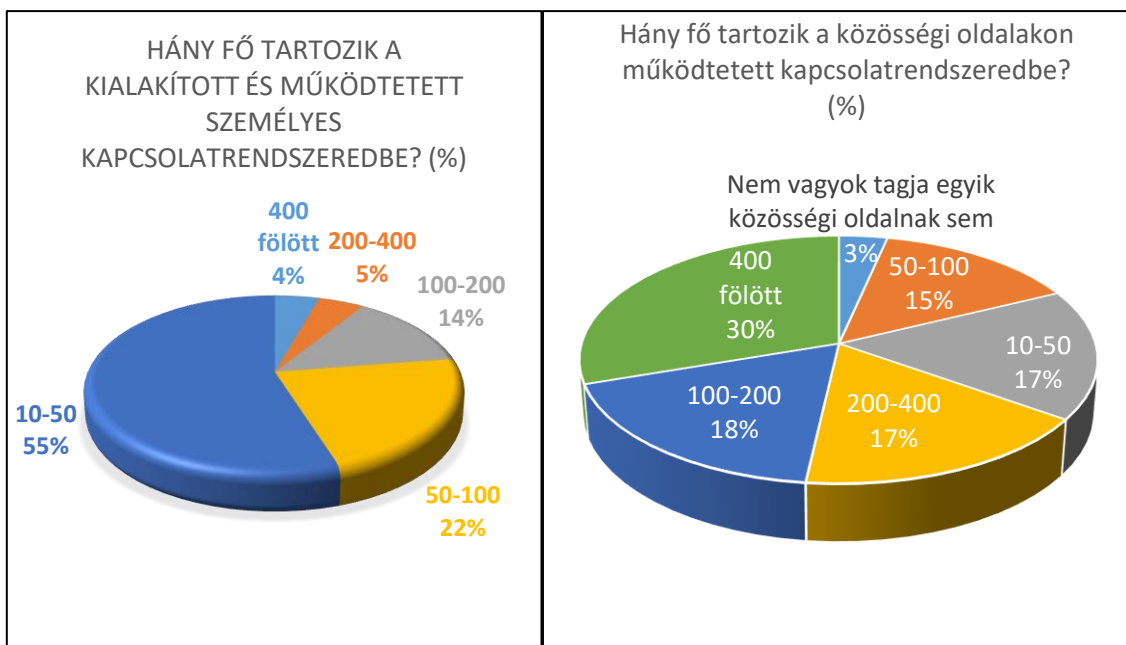
Közösségek sajátosságai a kutatás eredményeinek tükrében

Az egyén sokféle közösség tagja élete során. A család, a baráti közösségek, munkahely, lakóközösség, település mind sajátos funkciót töltenek be az egyén életében, s mindegyik működéséhez más-más módon járul hozzá. Ezekben a társas szerveződésekben eltérő kapcsolatok jelennek meg, hiszen van, ahol nagyon szoros kötődés jellemzi a közösséget alkotókat s van, ahol nagyon laza kapcsolat tartja össze a közösség tagjait. Az infokommunikációs eszközök megjelenésével és térhódításával az offline közösségek mellett egyre nagyobb szerep jut az online közösségeknek. A múlt századig jellemző közösségi fogalom tartalma jelentősen változott az IKT eszközök által felgyorsult közösségek alakulását,

szerveződését segítő lehetőségeknek köszönhetően. Már nem egyértelmű sajátossága a közösségeknek a lokalitás fogalma, hiszen bárhol él az ember, virtuálisan sokféle közösséghez kapcsolódhat, így vallhatja magát adott közösség tagjának. Új közösségek jelennek meg melyek szerveződése más, mint a hagyományos közösségek személyes kapcsolatokon alapuló szerveződése. Eltűnik a lokalitás fogalmának fontossága, mint közösségek létrejöttének egyik tényezője (Henderson-Thomas, 2002), ugyan akkor a globalizációval együtt járó kettős hatás is érvényesül (Giddens, 2000) azaz megváltoznak a hagyományos emberi kapcsolatok, s felértékelődnek a közösségi kapcsolatok. Az IKT eszközök azonban egy más módot biztosítanak a közösségi kapcsolatok kialakítására és az így létrejött közösségek is sajátos funkciót töltenek be az egyének életében. A közösségek tagjai, a közöttük lévő kapcsolatok révén hálózatokat hoznak létre, melyek át meg átszövik mindennapi életüket. Az online hálózatok törvényszerűségeinek ismerete hozzásegít bennünket, hogy megérthessük, az így létrejött szerveződések működését.

Mivel megváltoztak a közösségek szerveződési sajátosságai, hiszen az IKT eszközök térhódításának köszönhetően megjelentek az „okos kütyük”, így mindenképpen fontos információt szolgáltatnak azok az adatok, melyek megmutatják a közösségi hálózatok kiterjedését, és azok legfontosabb alakító tényezőit. Ezek a közösségek a szakemberek számára is elérhetőek, és ezeken keresztül új típusú segítő intervenciók szervezhetőek.

A 2. ábrán láthatjuk, hogy a válaszadók legnagyobb arányban az első és második válasz kategóriát jelölték be, azaz a közvetlen kapcsolati hálózatukba legtöbbször 10-50 fővel tartják a kapcsolatot. Közel kétharmada a mintában megjelenő személyeknek, 10-100 fővel tartja a kapcsolatot, azaz a kapcsolati háló kiterjedése kisebb, mint az online világban megjelenő közösségeké. A kapcsolati háló és az így létrejövő közösségek kiterjedése azért nagyon fontos, mert a „terjesztés” annál gyorsabb és hatékonyabb, minél kiterjedtebb a közösség, melynek az egyén tagja. A terjesztés lehet információ – ami hasznos lehet a fiatal számára, ugyanakkor lehet viselkedés (deviancia, kontsruktív-destruktív életvitel), de akár betegség is.

2. ábra. A különböző kapcsolatrendszerek mérete

Szakirodalmi tény, miszerint valóban új közösségek jelentek meg a technikai fejlődésnek és a globális társadalmi változásoknak köszönhetően. A fenti diagramon látható, hogy a virtuális közösségek, az IKT eszközökön keresztül létrejövő közösségek kiterjedése sokkal nagyobb,

azaz az egyén egy sokkal nagyobb közösségnek válik a tagjává az online térben, mint az offline térben.

Összehasonlításként elmondhatjuk, hogy a közvetlen, személyesen működtetett kapcsolati háló kiterjedésére a leginkább jellemző kapcsolati szám 10-100 közötti volt, azonban az online térben létrejövő közösségek esetében ez a szám jellemzően 200-400 közötti. A vizsgálati minta válaszadói közül elhanyagolható az az adat (3%), mely arról árulkodik, hogy vannak olyan válaszadók, akik semmilyen közösségi oldalon nem regisztrálják magukat. Az adatok elemzése kapcsán az is kiderült, hogy azok a válaszadók, akik az offline térben nagyobb közösséghez tartoznak, azaz kapcsolati számuk magasabb, azok az online térben is törekednek arra, hogy kiterjedtebb kapcsolati hálóval rendelkezzenek, azaz nagyobb közösség tagjai legyenek.

A kutatás során, a válaszadóknak kijelentéseket kellett egy háromfokozatú skálán megítélniük, amely alapján árnyaltabb képhez jutunk az ifjúság közösségi szerveződési sajátosságaival kapcsolatban. A következő ábra ezeket az eredményeket mutatja be.

3. ábra. A közösségi oldalakkal kapcsolatos attitűdök

Mivel tudjuk, hogy jelentős kapcsolati számmal rendelkező közösségek tagjaiként élnek mindennapjaikat a válaszadó ifjú korosztályhoz tartozó személyek, és azt is tudjuk, hogy a

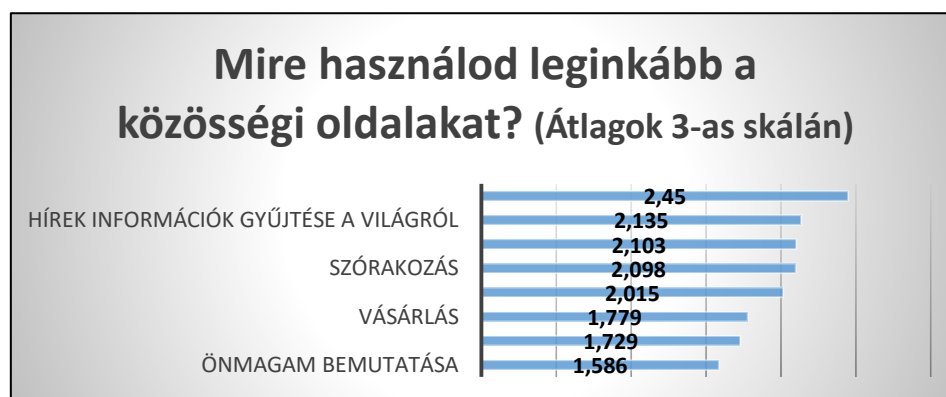
hasonlósági elv alapján alakítják közösségeiket, az is fontos lesz, hogy mely más tényezők lesznek a közösségek meghatározói.

Látjuk, hogy nem volt jellemző a válaszadókra az, hogy minden áron arra törekedjenek, hogy minél több ismerősük legyen. Tehát meggondolják – még a nagy kapcsolati szám ellenére is – hogy kiket kapcsolnak be az online térben létre jövő közösségükbe. Nem tekinthetjük rossznak a helyzetet az adatbiztonság szempontjából sem, hiszen láthatjuk, hogy az 1,529 átlaggal jellemezhető – a saját közösségi oldalamon mindenkinek korlátlan hozzáférési lehetőséget biztosítok – adat azt jelenti, hogy figyelnek adataik biztonságára. Mivel a módusz érték 1 volt, azaz ezt választották legtöbben, és a szórás értéke sem volt nagy, így elmondhatjuk, hogy ebben a tekintetben homogén volt a kutatásba bevont minta.

A hasznosságra utalás, azaz a közösségek által biztosított haszon kiaknázása azonban ennél a kérdés típusnál jobban előtérbe kerül. Az „olyan közösségi oldalhoz csatlakozom, ahonnan tudom használni az ott meglévő információkat” kijelentéshez kapcsolódó válaszok, 2-es átlag értéke arról árulkodik, hogy a válaszadók esetében, ez a kijelentés inkább jellemző, bár nem a „teljesen jellemző” értéket mutatja. A hasznos információ megjelenéséhez kapcsolódó közösségi kapcsolatok szerveződését befolyásoló válaszok 1.925 átlag értéke is megerősíti előbbi kijelentésünket.

Még egy érdekességre érdemes figyelni: 1,939 átlag értéket kapott a „közösségi oldalhoz kapcsolódó személyekkel a mindennapi életben is igyekszem tartani a kapcsolatot” kijelentés, mely a válaszadók fontos igényéről árulkodik. A vizsgálatba bevont ifjú korosztálynak nagy igénye van a közösséghez tartozás megélésére. Mivel sokfajta közösséghez tartoznak, s egyszerűbb a virtuális térben szervezni kapcsolataikat, így a közösségi médiák segítségével alakítják online közösségeiket. Azonban igény mutatkozik az itt létrejövő kapcsolatok ápolására, megélésére az offline térben is. Amennyiben visszaemlékezünk a kapcsolati háló kiterjedése mögött rejlő számokra, akkor tudjuk, hogy átlagban 200-400 főből álló közösségekre kell gondolnunk, mely lehetetlen helyzet elé állítja a közösség tagját, ha ezeket a kapcsolatokat ő életben akarja tartani a mindennapokban. Azonban az látható, hogy a közösségek iránt elkötelezettek a fiatalok, s igényük van a valahová tartozás megélésére és a kapcsolatok ápolására.

Az alábbiakban láthatjuk, mire használják a válaszadók ezeket a közösségeket. A baráti kapcsolattartás számukra a legfontosabb, azonban ez azért érdekes, mert már fentebb láttuk, hogy az offline térben meglévő közösségek kiterjedtségéhez képest mennyivel nagyobb kapcsolati szám jellemzi ezeket az online térben létrejövő közösségeket. Tehát, hiába szerepel átlag értékek alapján, az ötödik helyen az új kapcsolatok építése, mégis fontos a közösségi oldalak használata során az új kapcsolatok kialakítása. Itt is szerepe lehet az ifjúsággal foglalkozó szakembereknek.

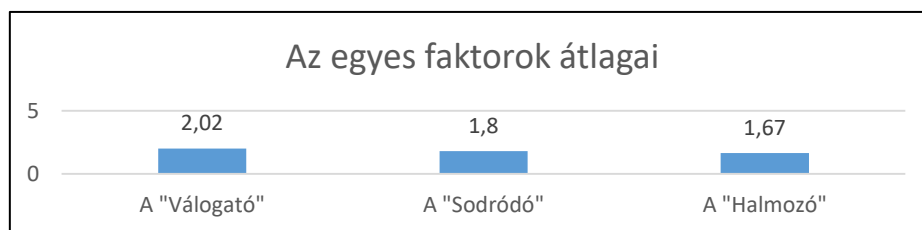
4. ábra. A közösségi oldalak használata

Megvizsgáltuk, hogy az értékek fontossága hogyan jár együtt a közösségi oldalak használatával. A baráti kapcsolattartás számos értékkel mutat korrelációt (0,3 feletti korrelációs együttható) Igaz barátság, Szerelem, boldogság, Szabadság, Békés világ mind olyan értékek, melyek azon fiatalok számára fontosabb, akik a közösségi oldalakat nagyobb valószínűséggel használják baráti kapcsolattartásra. A hírek, információk gyűjtése item pedig a műveltség, mint érték esetén kapcsolódott össze. Más esetekben viszont nagyon gyenge együttjárásokat tapasztaltunk.

Egy korábbi kutatásunk során² más, felnőtt korosztályt magába foglaló vizsgálatunkkor három faktort különíthettünk el a közösségi oldalak felhasználói mintázata alapján. (Hadnagy, 2016) Az egyik faktort „Halmozók”-nak neveztük el. Ebben a faktorban azok érnek el magasabb átlagokat, akik a közösségi oldalakon keresztül létrejövő kapcsolati hálózatukat a róluk szóló információk megjelenítésére használják, miközben másokról is fontos információt gyűjtenek be ott. Fontos számukra, hogy mindenkit felvegyenek az oldalukra s minél többen csatlakozzanak hozzájuk s így hasznos információkhoz jussanak. Lényeg a kapcsolatok halmozása a közösségi oldalon keresztül.

A második faktor itemei, amelyet „Válogatók”-nak neveztünk el. Ezekben az itemekben azok érnek el magasabb átlagot azok, akik valamilyen kritérium alapján szervezik a kapcsolati hálójukat a közösségi oldalakon keresztül. Vagy hasonlóságot keresnek, vagy elutasítják a tőlük eltérő tulajdonsággal rendelkezőket. Továbbá az is fontos számukra, hogy a közösségi oldalon túl a mindennapi életben is tartsanak kapcsolatot azokkal, akikkel az online világban kapcsolatba kerülnek.

A harmadik csoportot „sodródók”-nak neveztük el, akik közösséget keresnek, s nem feltétlenül választanak egy bizonyos szempont szerint személyeket a kapcsolati hálójukba. Válogatnak, ők csatlakoztatnak személyeket, de nem egyértelmű kritériumok, vagy nem egységes kritériumok alapján teszik ezt. A fiatalok nagyobb része a tudatos felhasználás jeleit mutatva a „válogató” csoportba tartozik, vagyis ezekben az itemekben érnek el magasabb értékeket. Majd a sodródó és halmozó faktorok átlagai következnek.

5. ábra. A közösségi oldalak felhasználói típusai

Az értékekre vonatkozó itemek esetén feltáró jellegű faktorelemzést alkalmaztunk, hogy megállapíthassuk az egyes, esetleges értékcsoportokat³. A korrelációs mátrix alapján úgy döntöttünk, hogy elegendő együttjárásunk van a vizsgálat lefolytatásához⁴. Az előzetesen lefuttatott „feltáró” Kaiser-kritérium 4 faktort határozott meg. A könyökszabály alapján 5 faktort kellene meghatároznunk. Megvizsgáltuk mindkét esetet és a kapott faktorok alapján, a könnyebb értelmezhetőséget szem előtt tartva úgy döntöttünk, hogy 4 faktort határozunk meg. Az eljárás során szükségünk volt „rotálásra”, ezért a varimatrix módszerrel kaptuk meg a véglegesnek tekintett eredményeket. A kapott faktorok a teljes szórás 37%-át magyarázzák.

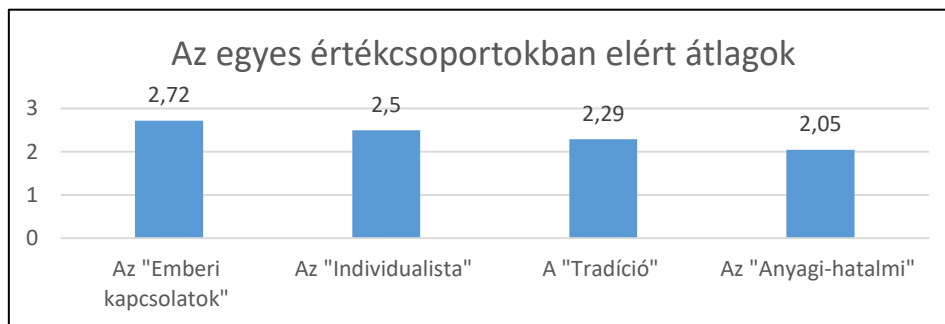
Az egyes faktorok a hozzájuk tartozó értékekkel:

² TÁMOP-4.2.2. C-11/1/KONV-2012-0008 projekt

³ R típusú faktorelemzést végzünk, a változókat kívántuk elemezni. (Sajtos – Mitev, 2007)

⁴ 0,3 fölötti együtthatót tekintettük megfelelő erősségűnek

- Individualista – Változatos élet, Érdekes élet, élmények, Eredetiség, fantázia, Szabadság, Műveltség, Belső harmónia
- Emberi kapcsolatok – A család biztonsága, Szerelem/boldogság, Igaz barátság
- Tradíció – Tiszteletreméltó szokások megőrzése, A haza, a nemzet védelme, megtartása, Vallásos hit, Békés világ, Társadalmi rend, stabilitás
- Anyagi – hatalmi – Hatalom, ellenőrzés mások felett, Anyagi javak, pénz, Politika, közélet

6. ábra. Az egyes értékcsoportok

Ha a minta értékválasztásait a faktoroknak megfelelően átlagoljuk⁵, akkor az eredmények alapján kijelenthetjük, hogy a fiatalok számára az emberi kapcsolatok a legfontosabbak. A legmagasabb átlaggal (2,7 átlaggal – 3-as skálán). Aztán az Individualista értékek következnek, majd a tradicionálisnak tekintett értékek. Az anyagi-hatalmi faktor pedig a legkevésbé fontos. Az eloszlás egyenletességét mutatja, hogy a modális érték egy esetben tér el alig 3 tizeddel, más esetekben ettől közelebb áll az átlaghoz.

Eredményeink alátámasztják a számos, más kutatás elméleti alapjául szolgáló Inglehart kijelentéseit. A fiatalok számára egyre kevésbé fontosak az anyagi javak (hiszen azok elérhetőek), a tartalmas emberi kapcsolatok, a kultúra, a szabadság, függetlenség válik fontossá. (Inglehart, 2000 és Inglehart – Baker, 2010)

Természetesen az egyes faktorok esetén is megvizsgáltuk az összefüggéseket. Arra gondoltunk, ha az egyes kérdések esetén nem is, de azok összerendeződése esetén szorosabb összefüggéseket regisztrálhatunk.

Statisztikai értelemben vett összefüggéseket nem találtunk, viszont tendenciákat megfigyelhettünk. Ilyen például, hogy a Halmazó faktor minden esetben negatív együttjárást produkált az egyes érték-faktorok esetén, igaz gyengéket. A Válogató csoport az Individualista értékekkel mutatja a legszorosabb, de nem szignifikáns összefüggést, az anyagi-hatalmi faktorról viszont negatív értelemben korrelál (ez is gyengén). A „Sodródó” faktor esetén magasabb átlagot elérő válaszadók az Individualista és Emberi kapcsolatok értékcsoportok esetén alig regisztrálható együttjárást produkáltak ($r=-0,005!$) – ez az eredmény alátámasztani látszik sodródó mivoltukat, azaz sem az önösnek tekinthető sem a közösségibb, emberi kapcsolatok felé forduló értékek esetén nem produkálnak semmi féle elmozdulást.

Összegzés

Eredményeink alátámasztják a korosztályi sajátosságokat, a feltett kérdésekre adott válaszok megerősítik más nagyobb városok, vagy akár az országos ifjúságkutatások eredményeit. A szabadidőtöltési szokások hűen tükrözik korunk digitális területen jelentkező kihívásait, a közösségi oldalak vezető szerepét – legyen szó hétköznapokról vagy hétvégéről. Az IKT

⁵ Ellenőrzés gyanánt a faktorpontszámokat összevetettük az egyes faktorokhoz tartozó értékek átlagaival. Minden esetben erős korrelációval számolhatunk ($r \geq 0,922$).

eszközök terjedésének és a társadalmi változásoknak köszönhetően új közösségek jöttek létre, amelyek fontos szerepet töltenek be az ifjúság életében. Az új közösségekre nagyobb kapcsolati szám jellemző, mint a mindennapokban, az offline térben kialakított közösségek esetében. Közösségeikben, a közösségi hálózatokban a kapcsolatok ápolása kiemelkedő szerepet tölt be, azaz fontosak számukra a közösségeik és a közösségi kapcsolataik.

Az értékválasztással nem találtunk szorosabb összefüggést, azaz a különböző értékcsoportokat preferáló fiatalok nem mutatnak lényeges eltérést a közösségi oldalak felhasználását illetően. Néhány esetben tendenciákat sikerült megfogalmazni, azaz a korábban felállított felhasználói kategóriák, (Pl.: Sodródó) megerősítésre kerültek. Az, hogy az értékválasztás nem mutat szignifikáns eltéréseket talán életkori sajátosságokkal magyarázható, vagy a minta homogenitásával, hiszen életkorban, lakóhelyben meglehetősen homogén mintával dolgoztunk. A későbbiek során megfontolandó különböző magyarázó változók mentén csoportosítani a mintát és ezeknek megfelelően keresni az összefüggéseket.

Irodalomjegyzék

- Falus Iván (1996). Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe. Bp.
- Giddens, Anthony (2000). Runaway World. London Routledge.
- Hadnagy József (2016). Közösségi kapcsolatok szerveződési sajátosságai a digitális térben, és ami mögötte van. In: Pacsuta István (szerk.). Az IKT eszközök szociálpedagógiai vonatkozásai. Líceum Kiadó, Eger.
- Henderson, Paul – Thomas N. David (1987). Skills in Neighbourhood Work National Institute Social Services Library No. 39. London, Allen and Unwin, Boston and Sidney
- Héra Gábor – Ligeti György (2005). Módszertan. Osiris, Bp.
- Inglehart, Ronald – Baker, Wayne E. (2000). Modernization, Cultural change and the persistence of traditional values. In: American Sociological Review, 2000/65. pp. 19-51
- Inglehart, Ronald (2000). Globalization and Postmodern Values. In: The Washington Quarterly 23/1. pp. 215-228, <https://doi.org/10.1162/016366000560665>
- Pacsuta István (2014). Felsőoktatásban részt vevő hallgatók individualizálódása. In: Torgyik Judit.